

Hárs József:

MINÓTAUROSZ

Tudvalevő, hogy a krétaiak mind hazudnak. Ezt a megállapítást egy valóságos krétai mormogta orra alatt az athéni piactéren, amikor valaki — megpöckölve a gyékényen sorakozó hegyes végű amforákat — a többi krétai véleményére hivatkozott, és kétségbe vonta a termékek osztályon felüli minőségét. A jelenlévők mind bólogattak. Azok is, akik a szigetről hajóztak ide. Ők nem vitatkozni jöttek, hanem eladni. Eladni a magukét és lefitymálni a másét.

— A krétaiak mind hazudnak! — kiáltotta most már a bozontos, és karjait rázta az égtájak felé. — Ezeket az amforákat olyan nap szítta, amilyen nincs még egy az egész görög föld felett! Nekem elhihetik!

Apró, koszos emberke furakodott a sokaságon keresztül és derülten állt meg a hadonászó férfi előtt.

— Azt mondd, hogy minden krétai hazudik?

— Azt.

— És te? Te is krétai vagy.

— Igen — húzta ki magát a bozontos.

— Akkor te is hazudsz! — kacarászott az apró filozófus.

Harsogott a piac a nevetéstől. — Jól megmondtad neki! — veregették vállon a kis öreget. — És azt sem hiszed, amit az országukról mesélnek?

A sztoikus a vállát vonogatta és kísértelt a térről.

No most aztán mi van Minótaurosszal?

Néhányuknak szöget ütött a fejébe a gondolat, s elhatározták, hogy megkérdezik az agg Thészeuszt. Ő csak tudja, hogyan ölte meg Minósz krétai király szörnyszülött fiát?! Hát nem? Nehéz volt megtalálni.

Az írás nem dicséri álhatatlan, könnyelmű fiatalságát. Mielőtt hazahozta volna, már megúnta választott kedvesét, Ariadnét és kirakta egy szigetre. És még csak azt sem jegyezte meg, melyikre. Aztán nem cserélte ki fekete vitorláit fehérre. Mert elfelejtette, mit ígért apjának. Hogy ugyanis, ha végzett az emberfalóval, fehéren ragyogva repül haza.

Aigeus látta, amit látott, s ebből csak azt következtethette, hogy fia a szörny lakásául szolgáló Labirintusban végezte ifjú életét. Kétségbeesésében levetette magát valamilyen magas szikláról. Valószínűleg az Égei-tengerbe, hiszen róla van elnevezve.

Az ugrást aligha élte túl. Fiának kisebb gondja is nagyobb volt annál, hogy ezt kinyomozza. Belenyugodott abba, hogy az öreget megörökítette a földrajztudomány. Hanem lássuk, hogy a kutatók mire jutottak.

Kérdegették a templomok lépcsőin vitatkozó vénektől, a fürdő pletykás asszonyaitól, majd a színházban, előadás előtt, hogy merre induljanak a királyi sarj keresésére. Már kezdték magukat úgy érezni, mint a hős érezhette magát egykor a bikaember útvesztőiben, mire végre a városon kívül ráakadtak. Egy útszéli kocsmá sarkában, magához ölelve egy amforát, motyogott valamit, amikor azonosították.

— A múltat akarjátok? Hagyjatok békén. Elrontottam az életem. Látjátok ezt az amforát? A piacon vettem. Egy krétaitól. A nosztalgia, tudjátok. Csak egy baja van. Valahol szívárog belőle a bor. Előbb ürül ki, mielőtt még meginnám. És ez a szívtelen kocsmáros nem tölti újra, amíg előre ki nem fizetem — kapirgált a zsebében némi pénzmag után. — Szóval minden krétai hazug? Mégis szép volt az az idő, amit Minósz király udvarában tölthettem. Már szinte én is krétaivá váltam, amikor

eszembe juttatták, miért szálltam partra a szigeten. Azt mondjátok, hogy megírták ezt a történetet? Nem olvastam. Biztos hetet-havat összehordott az a firkász. Legalább vette volna a fáradságot, s engem megkérdez előtte. Hát nem?

Ebben bizony igazat kellett adniok Thészeusznak. Hanem ha már idáig eljutottak, és a beszélgetés is megindult, letelepedtek köréje, s megkérték, mondja el hát az igazságot az egészről. Hogy jobban forogjon a nyelve, kifizették helyette előre a bort.

— Úgy hallottam apámtól, hogy Kréta hatalmas uralkodója, Minósz, fia haláláért jóvátételt követelt Athéntól. Állítólag a fiút mi, itt — a vendégjog megsértésével — megöltük volna. Gondoljátok, polgárok, hogy ilyen gaztett rólunk elképzelhető? És csak úgy? Minden ok nélkül? Apám sem tudta elképzelni.

— Vitába szállt a királlyal. Mit keresett egyáltalán a fiú Athénban? Apuka adott neki zsebpénzt, ő pedig ahelyett, hogy a mi népünk istenektől való hatalmának csínját-bínját tanulmányozta volna, belevetette magát az italozás örömeibe. No nem egyedül, hanem ifjak és leányok társaságában.

— Thészeusz úr, és van erre nézvést bizonyítéka?

— Mi az, hogy van, hiszen tanúja voltam. No persze csak illő távolságból. Legalábbis eleinte. Nem ilyen lőrét ittunk. Az volt az igazi tüzes bor!

— Aztán?

— Aztán egy ilyen orgia végén összeakaszkodtunk. Megverekedtünk. Az a fiú, aki vitánk tárgya lett, egy test, egy lélek volt velem, ezt tudta mindenki és tiszteletben is tartotta. A krétai mégis nem átallott szemet vetni reá. Ti hagyátok volna? Szabályos párbaj volt az. Karéjban álltak körül minket. És szólt a biztatás. Ma már elapadt az erőm, de nézzétek még most is félkézzel felemelem ezt az amforát. Őt is feemeltem, megpörgettem a fejem fölött és levágtam a földre. Szegény többé nem kelt fel. Hát mondjátok, megsértettem a vendégjogot?

— A halott ott feküdt. Nem lehetett letagadni. Ám nem akadt közöttünk egy sem, aki elárulta volna, mi történt. Napokig tartott a vallatás. Hasztalan. Végül apám félresöpörte a bírakat, s elővett engem. — Nos mi történt? Bátran elmondhatod, hiszen magunk vagyunk — mondotta vészt jósló nyugalommal.

— Ti mit tettetek volna?

A polgárok ott, a kocsmában, egymásra néztek. — Csak nem? — hőköltek hátra.

— De bizony. Hiszen mint édes szülő belelátott a lelkem legmélyibe. Kár lett volna tagadással kihívni magam ellen a haragját.

— És nem lehetett volna valaki másra hárítani? — keresték a kibúvót.

— Ugyan kire? — merült el a múltba Thészeusz. — Hanem most jött a neheze. Apám nem akart háborút. Ám engem sem akart kiadni, még csak elárulni sem. — Nincsen tettes. Véletlen baleset — egyeztünk meg. És elnézést. Hajlandók vagyunk kártérítést fizetni. Már-már úgy látszott, rendeződik a dolog, amikor a király követe diadalittasan közölte apámmal, nyomára jött, ki a tettes. Hogy-hogy?

— A követ? Rájött? Árulás! — kiáltozott a hallgatóság.

— Bizony, árulás. A fiú mindig is szerette az ékszereket.

— A fiú?

— A fiú.

— Minósz engem követelt kártérítésként. Mit volt mit tenni? „Halálra szántan hajóra szálltam” — pengettem a lantot a fedélzeten. Csak azzal vigasztaltam magam, hogy ha odaérek, előbb végzek azzal a szörnyel mindenáron.

— És a többiek?

— Velem jöttek. Hogy tanúskodjanak. Nem gyilkosság történt, hanem igazságos párbaj.

— És a fiú? Ő is?

— Legfőképpen ő. Zokogva bánta gyengeségét. És fennszóval ígérte, hogy élete árán is megment Minósz dühétől.

— És megtette?

— Meg. Annyira sikeresen, hogy a király azon nyomban belehabarodott. Maga mellé ültette a trónusra, s rábízta, hogy ítélkezzen fölöttünk.

— Hatalmas király, istenek kegyeltje, minden földek ura — simogatta meg az öreg szakállát — add jelét annak, hogy nemcsak a hatalmad óriási, hanem a lelked is. (Különben biztos vagy abban, hogy te nemzedet azt a fiút, aki meghalt? Na ugye!) Engedd őket szabadon. Legyenek a vendégeid, s majd ha hazatérnek, vigyék el a hírét csodálatos gazdagságod fényén kívül nagylelkűségednek is.

— És úgy lőn — nézett maga elé az agg.

A hallgatóság lelkesedése lelohadt: — Csak ennyi? És akkor mindjárt hajóra szálltatok és hazavitorláztatok, ó Thészeusz? Meséj még. No, meséj még!

— Hát igen. Vendégek voltunk Minósz palotájában. Úgy múlt az idő, hogy észre sem vettük. Egyik multság a másik után. Tudjátok, érdekes ott a nők divatja. Szinte felkínálják a mellüket a szemnek (és tapasztaltam, a kéznek is), lejjebb viszont mint a harangvirág kelyhe, földig védi őket a ruha. Kiguvadt a szemünk, mi tagadás. Viszont az athéni lányok meg azzal arattak sikert az udvar legényeinél, hogy nemcsak a bokájuk, de a térdük is kilátszott a lenge tunikák alól. Szóval volt ott élet nap, mint nap kivilágos-kivirradtig.

Napok, hetek vagy hónapok múltán egyszercsak hozzám simult egy fonnyadozó asszony. — Hát te ki vagy? — Tudjad meg, Thészeusz, szomorú sorsom. Én vagyok Pasziphae (nem baj, ha nem tudod megjegyezni), Minósz hitvese, gyermekei anyja. A férjem rám sem néz azóta, mióta megszülettem a bikaembernek csúfolt fiamat. (Az istenek büntetése.— Miért? — Mert. Ezt különben hagyjuk.) Most meg még kevésbé látogat meg engem, hogy ti itt vendégeskedtek. Szánj rám egy kis időt, ne csak azt nézd, amit látsz, s elmondom neked, ki az a Minótauros, s ha tudnál engem szeretni, jóvátehetnéd azt, amit elsőszülött fiammal tettél. (Bár én nem hiszem, hogy megtetted. Ugye, mint nemeslelkű ifjú, csak elvállaltad az igazi bűnös helyett. Mondd. Ne is mondd, csak bólints rá.)

— És te, ó Thészeusz?

— Egy bólintás, mibe kerül? Viszont így a palota egy félreeső zugában megtudtam, mit vesz napról-napra a király, mikor elhanyagolja az asszonyát. No és megtudtam azt is, hogy Minótauros dehogyis bika, szó sincs arról, hogy emberhúst eszik. Ezt csak az udvaroncok terjesztik róla, hogy kedvébe járjanak a királynak. Az viszont igaz, hogy csúf, alaktalan tömeg, s az értelem alig pislákol benne.

— Semmi bikaforma sincs rajta? — kérdeztem az asszonytól.

— Hát a homlokán az a két dudor kicsit nagyobb, mint másnak. Ennyi — válaszolta elgondolkodva. — Az apja látni sem akarja. Ezért külön palotát építtetett számára. Csakhogy az építőmester, bizonyos Daidalos, ahelyett, hogy a munkások körmére nézett volna, a fiával együtt folyton-folyvást a repülő madarakat tanulmányozta, s mint kész építményt oly összevisszaságot adott át az uralkodónak, hogy ő maga sem tudott végigmenni rajta. Ott senyved szegény fiam egymagában. Én az anyja mondom: szabadulás lenne számára a kegyes halál.

— Tehát az nem igaz, hogy most szűzeket kellene szállítanunk neki azért, hogy fölfalhassa őket?

— Már hogy lenne igaz! Hiszen ha úgy lenne, mivel táplálkozott eddig? Különben is a bikák füvet legelnek.

— Jé, tényleg — döbrentek rá a polgárok ott, az útszéli kocsmában, a városon kívül, ahová marhacsorda hangja hallatszott be, ha nagyon figyeltek.

— És Thészeusz, láttad a Labirintust?

— Láttam. Halljátok.

Egyik nap Minósz kialvatlan szemmel nézett rá. Eltartott egy ideig, mire rájött, kivel áll szemben.

— Fiam, mert fiam lehetnél. Megtennél nekem egy szívességet?

— Szívesen apám, mert apám lehetnél. Mi legyen az?

— Összeesküvés fenyegeti trónomat. Minótauroszt akarják a helyemre ültetni, hogy megkaparinthassák a kincseket, s úgy uralkodhassanak, ahogy nekik tetszik. Ha győznek, nektek is befellegzett.

— Meghagytad az életemet, hálás vagyok, rendelkez velem.

— Menj a Labirintusba és birkózz meg életre-halálra a szörnnyel. Úgysem az én fiam.

— Jó, jó, de hogy jövök ki onnan?

— Ha ilyen biztos vagy benne, hogy te győzöl, akkor majd találsz arra is megoldást. Most pedig menj és tedd a dolgod.

— Minósz nem akart téged elveszejteni, ó, Thészeusz? — szólt a polgárok kara.

— Hm, emberek, erre eddig nem is gondoltam. Pedig igazságtok vagyon, hiszen veszettül féltékeny volt rám a fiú miatt.

— Nem volt a fiún több ékszer, mint azelőtt, amikor még csak téged ismert?

— Hogy nem volt-e? Hajaj! És én akkor erre nem gondoltam!

— Ha gondoltál volna, mit cselekedtél volna?

— Amikor győzelmesen visszatértem a Labirintusból, megívítam volna a királlyal a fiúért.

— Megérdemelte volna? Mármint a fiú.

Ezen bizony annyi év távlatából is érdemes volt eltűnődni. — Az a kölyök! Mit ettünk rajta anyyan!

Közben elenyészett a nappal, s gyengén kezdett világítani a hold. Eleget gyűjtöttek magukba mára, haza kéne menni, talán még lesz, aki meghallgatja őket.

Már a küszöbről fordult vissza az egyik:

— És Ariadne?

Meglepetve nézett rá az agg Thészeusz.

— Ariadne? A név ismerős — ráncolta a homlokát. — A királyné lenne? Vagy a... Nem, nem emlékszem. Sajnálom, uraim — tárta szét a karját. — Az ég legyen veletek és minden istene! — tette hozzá, majd lezöttyent a sarokba.